

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر
فصلنامه‌ی علمی-پژوهشی فضای جغرافیایی

سال پانزدهم، شماره‌ی ۵۰
تابستان ۱۳۹۴، صفحات ۳۷-۱۹

مهرشاد طولابی نژاد^۱
حسین فراهانی^۲
رضا پیرایش^۳

ارزیابی نقش یارانه‌های نقدی بر رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی مطالعه موردی: دهستان جایدگر شهرستان پلدختر^۴

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۰/۰۲

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۴/۲۸

چکیده

یکی از اهداف مهم هر نظام اقتصادی افزایش رفاه در جامعه می‌باشد. با توجه به این که دست‌آورد توسعه پایدار را در ایجاد رفاه برای آحاد مردم لازم می‌دانند. در این مطالعه به بررسی اثرات یارانه‌های نقدی بر رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی در دهستان جایدگر پرداخته شده است. جامعه آماری تحقیق شامل خانوارهای دهستان جایدگر شهرستان پلدختر در استان لرستان می‌باشد که دارای ۲۸ روستای دارای سکنه می‌باشد. به منظور عمق بخشیدن به مطالب و عینی نمودن مسائل با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۳ روستا و ۳۲۸ پرسشنامه به عنوان نمونه انتخاب و پس از آن به دلیل حجم زیاد تعداد نمونه از روش اصلاحیه کوکران استفاده شد که تعداد ۱۵۳ پرسشنامه خانوار مشخص گردید. برای توصیف و تحلیل از نرم افزار SPSS از طریق آزمون t تک نمونه‌ای و برای آزمون فرضیه از همبستگی استفاده شده است. نتایج یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در بحث رفاه اقتصادی بیش‌ترین تاثیر یارانه‌ها مربوط به مولفه افزایش میزان تقاضای خانوار و میزان مصرف مواد غذایی می‌باشد. در بقیه

E-mail: mehrshad_t65@yahoo.com.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه زنجان

۲- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه زنجان.

۳- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه زنجان.

۴- این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای روستایی مهرشاد طولابی نژاد می‌باشد.

شاخص‌ها نیز تأثرگذاری مطلوبی داشته است. در بحث رفاه اجتماعی، بیش‌ترین تأثیر اجرای این طرح در شاخص‌های میزان دسترسی به خدمات بوده و در شاخص بهبود موارد تغذیه‌ای و میزان تنوع رژیم غذایی دارای اثرات مطلوب بوده اما در شاخص‌هایی مانند بهره‌مندی از خدمات بهداشتی، آموزشی و تفریح و اوقات فراغت تأثیر چندانی نداشته است. لذا می‌توان گفت که هدفمندسازی یارانه‌ها باعث افزایش رفاه خانوارهای روستایی شده است.

کلید واژه‌ها: یارانه، رفاه، خانوارهای روستایی، توسعه روستایی، دهستان جایدر.

مقدمه

تأمین رفاه از جمله مهم‌ترین اهداف هر نظام اقتصادی است و فراهم نمودن شرایط مناسب برای زندگی تمامی اقشار جامعه وظیفه‌ی اصلی کارگزاران و مسؤولان اقتصادی کشور تلقی می‌شود. از این روست که تغییر در رفاه یا هم‌زمان با آن تغییر در فقر از جمله زمینه‌های ارزیابی نظام‌های اقتصادی به شمار می‌آید (فرج زاده، ۱۳۸۲ به نقل از عمرانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۲). رفاه با امنیت، معیشت، سلامت، بهداشت، شادکامی و اقدامات تکمیلی همراه است. سهم این‌ها در ترسیم وضعیت مثبت اطمینان بخشی به ارزشی مهم است. این نقش‌ها خود را در داشتن مسکن مناسب، تغذیه کافی، شغل، سلامت، مشارکت در اجتماع محلی و درک شرافت نشان می‌دهد. توانایی فردی و جمعی با تأکید بر خوشبختی وابسته به منابع، دسترسی به ثروت و به‌کارگیری این منابع است (افتخاری، ۱۳۸۹: ۲۰۳). از آن‌جا که میزان رفاه اجتماعی خانوارها به میزان درآمد آن‌ها نیز بستگی دارد و توزیع مناسب درآمد باعث افزایش سطح رفاه اجتماعی و اقتصادی در کل جامعه و برای اکثریت خانوارها می‌شود. لذا توزیع عادلانه درآمد یکی از اهداف مهم برنامه‌های توسعه کشورها به شمار می‌آید (طرازکار و زیبایی، ۱۳۸۳: ۱۳۹). دولت‌ها برای دستیابی به این هدف از ابزارهای مختلف و متفاوتی استفاده می‌کنند (شاطریان و گنجی پور، ۱۳۸۹: ۱۳۲). اعطای یارانه از جمله مهم‌ترین راه‌های انتقال درآمد، حمایت از اقشار آسیب پذیر (عمرانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۱)، توزیع عادلانه درآمدها و ابزاری برای بهبود کارایی برنامه‌های فقر زدایی و دیگر برنامه‌های حمایت اجتماعی از اقشار آسیب‌پذیر است. در واقع هدفمندسازی از طریق انتقال منافع برنامه‌های ذکر شده به فقرای واقعی، موجب افزایش کارایی این برنامه‌ها می‌شود (خداداد کاشی و شکیهی تاش، ۱۳۸۸: ۶۹-۵۳). با توجه به این‌که یکی از اساسی‌ترین اهداف دولت‌ها فراهم ساختن رفاه و توسعه برای کل جامعه بخصوص جوامع روستایی می‌باشد (شاطریان و گنجی پور، ۱۳۸۹: ۱۳۲). همچنین توسعه و گسترش برنامه‌های تأمین رفاه از جمله عوامل مؤثر در ارتقای توانایی‌های بالقوه و تحقق اهداف توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی به حساب می‌آید لازم است به تأثیر هدفمندسازی یارانه‌ها در رفاه خانوارهای روستایی

توجه شود. بنابراین در طرح هدفمندی یارانه‌ها جامعه روستایی را باید به سویی هدایت نمود که خواسته معقول و نیازهای حیاتی و رفاهی آنان در مکان‌های روستایی با ایجاد نظام انگیزشی مناسب برای توسعه فضای کسب و کار روستایی مهیا و سازماندهی شود. در روستاهای دهستان جایدرد شهرستان پلدختر نیز هدفمندی یارانه‌ها در حال بروز جلوه‌های اجتماعی و اقتصادی خود می‌باشد و در این تحقیق سعی شده تأثیرات اجرای این طرح در روستاهای منطقه مورد مطالعه بررسی شود. لذا سؤال اساسی تحقیق عبارت است از: هدفمند کردن یارانه‌ها چه تأثیری بر رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی بعد از اجرای این طرح در منطقه مورد مطالعه و به طبع در توسعه روستایی داشته است؟ در این زمینه، هدف اصلی این مطالعه بررسی اثرات اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها از قبیل: اثرات پرداخت یارانه‌های نقدی، حذف یارانه‌های تولیدی، آثار تورمی حاصل از این سیاست و پیامدهای جانبی آن بر رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی می‌باشد.

مبانی نظری

یارانه‌ها یکی از ابزارهای حمایتی دولت در راستای حمایت از مصرف‌کنندگان و بخش‌های خاص تولیدی است که یکی از مهم‌ترین اهداف آن ارتقاء عدالت اجتماعی، کاهش فقر و توزیع مجدد ثروت به نفع طبقات فقیر می‌باشد (عریانی، ۱۳۹۰: ۳۱). در ارائه تعریف یارانه می‌بایست به پرداخت‌های یک طرفه‌ای که دولت به منظور حمایت از بنگاه‌های تولیدی (با توجه به مقدار و ارزش تولید، فروش و یا واردات بنگاه) انجام می‌دهد، توجه داشت. همچنین هدف از پرداخت یارانه را در مواردی همچون اثرگذاری بر سطح تولید، قیمت فروش محصولات و یا به‌عنوان پاداش برای واحدهای تولیدکننده عنوان کرد. به عبارت دیگر، یارانه همان مالیات منفی در نظر گرفته می‌شود که بر تولید وضع شده و اثر گذاری آن بر مازاد عملیاتی در جهت عکس مالیات بر تولید می‌باشد. یارانه یک محصول عبارت از یارانه قابل پرداخت به هر واحد کالا یا خدمت است که می‌تواند به صورت مقدار مشخص پول به ازای هر واحد کالا یا درصد مشخصی از قیمت پرداختی مصرف‌کننده محاسبه گردد (تعریف سازمان ملل متحد، ۱۹۹۴: ۷۰-۷۱). با توجه به انواع یارانه و اهداف پرداخت آن، تنوع و پیچیدگی محاسبات و کاربردهای گوناگون یارانه‌ها و همچنین تأثیرات و نتایج گوناگونی که روش پرداخت یارانه می‌تواند داشته باشد، ضرورت طبقه‌بندی و تفکیک آن را بیش‌تر نمایان می‌کند. همچنین با توجه به گستردگی موارد پرداخت و منابع و مصارف آن، می‌تواند به شکل‌های گوناگونی طبقه‌بندی شود که در این جا به طور مختصر به آن‌ها اشاره شده است (جدول ۱).

جدول ۱- انواع دسته بندی یارانه‌ها

انواع یارانه	اساس دسته‌بندی یارانه
مصرفی، تولیدی، توزیعی، خدماتی و صادراتی	بر اساس مراحل پرداخت
مستقیم و غیرمستقیم	بر اساس چگونگی طبقه‌بندی
آشکار و پنهان	بر اساس چگونگی انعکاس در حساب‌های ملی
اقتصادی، توسعه‌ای، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی	بر اساس هدف‌های دولت
یارانه باز، یارانه سرانه و یارانه هدفمند	بر اساس چگونگی توزیع

ماخذ: مصباحی مقدم، ۱۳۸۹: ۶

جدول ۲- دیدگاه‌های مختلف در زمینه هدف از پرداخت یارانه هدفمند

هدف از پرداخت یارانه‌ها	محقق
حمایت از گروه‌های بی بضاعت	(Permeah and Heydari, 2007: 1-26)
کاهش فقر، بهبود وضعیت رفاهی جامعه، ثبات اقتصادی	(عربانی، ۱۳۹۰: ۳۱)
حمایت از تولید و تولید کننده، بهبود در توزیع درآمد	(کریمی، ۱۳۸۹: ۱۰۰)
حمایت از اقشار آسیب پذیر در توزیع کالای یارانه‌ای، کاهش میزان	
برخوردراری مصرف ۱۰ درصد پر درآمدترین نسبت به ۱۰ درصد کم	(جلالی، ۱۳۸۹: ۲۳-۲۴)
درآمدترین اقشار جامعه از یارانه‌های آشکار و پنهان	
برقراری عدالت اجتماعی، رفاه عمومی و توزیع عادلانه درآمدها	(بابایی و همکاران، ۱۳۸۰: ۱۰۹) و (رحیمی، ۱۳۷۵: ۳۲)
ابزاری برای بهبود کارایی برنامه‌های فقرزدایی و دیگر برنامه‌های	(خداداد کاشی و شهیکی تاش، ۱۳۸۸: ۵۳)
حمایت اجتماعی، انتقال منافع محدود به فقرا و واقعی جامعه	
تأمین حداقل نیازهای افراد و اقشاری که توانایی پرداخت هزینه واقعی	(پاشا زانوس و همکاران، ۱۳۸۹: ۵۲)
آن کالا را ندارند.	

در زمینه هدف از پرداخت یارانه‌های هدفمند دیدگاه‌ها و نظریات مختلفی وجود دارد که در جدول شماره (۲) این دیدگاه‌ها آورده شده است.

در هر جامعه رفاه از اساسی‌ترین نیازهای اجتماعی است که افراد جامعه باید از آن برخوردار باشند. رفاه باعث خلق امنیت، احساس آرامش و اطمینان همه‌جانبه نسبت به حال و آینده است (حق جو، ۱۳۸۱: ۷۸). بنابراین، رفاه عبارت است از: قدرت خرید و توانایی در کسب تسهیلات و امکانات زندگی. اما به منظور کمی و محاسبه پذیر شدن، رفاه را مترادف با بهره‌مندی یا مطلوبیت در نظر می‌گیرند (فیتزپتریک، ۱۳۸۱: ۱۴۷). حدود سه دهه است که اقتصاددانان،

آماردانان و روان‌شناسان به صورت جدی راجع به رفاه ۵ بحث و بررسی می‌کنند. در واقع از آن هنگام که ریچارد استرلین در سال ۱۹۷۴ نشان داد که شادی و رضایت انسان‌ها به نسبت افزایش درآمد آن‌ها افزایش نمی‌یابد (بابازاده خراسانی، ۱۳۸۹: ۵۳). رفاه با امنیت، معیشت، سلامت، بهداشت، شادکامی و اقدامات تکمیلی همراه است. خوشبختی دارای ابعاد کالبد، روان‌شناختی، اجتماعی و معنوی است. سهم این‌ها در ترسیم وضعیت مثبت اطمینان بخشی به ارزشی مهم است. چنین منابعی دارای ابعاد زیر است (افتخاری، ۱۳۸۹: ۲۰۳).

- اقتصادی (پول، ساختمان، اتومبیل، خطوط الکترونیکی، بزرگ‌راه‌ها و غیره)؛

- اجتماعی (شبکه‌ها، سازمان‌ها، همکاری‌های دو جانبه، آزادی‌های سیاسی، امنیت و غیره)؛

- فرهنگی (ارزش‌های مشترک، هنجارها، میراث فرهنگی و غیره)؛

- انسانی (مهارت‌ها، دانش، اطلاعات، ابتکارات، خلاقیت‌ها و غیره)؛

- طبیعی (منابع طبیعی، محیط سالم و غیره).

مفهوم رفاه اجتماعی در طول سال‌های اخیر به صورت جدی مورد علاقه جامعه‌شناسان، اقتصاددانان و سایر رشته‌های مرتبط با توسعه قرار گرفته است. در واقع از دهه ۱۹۸۰ به بعد در تعریف رفاه اجتماعی تغییر و تحول بسیاری پدید آمده است. یکی از ویژگی‌های مهم رفاه اجتماعی آن است که فرد از احساس سلامت، امنیت و سرزندگی بالایی برخوردار باشد (Hewstone, & Strobe به نقل از هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۹۰: ۲). رفاه اجتماعی در هر جامعه از اساسی‌ترین نیازهای اجتماعی است که افراد جامعه باید از آن برخوردار باشند (حق جو، ۱۳۸۱: ۷۸). از این رو رفاه اجتماعی را تنها می‌توان در یک متن و در بستر یک جامعه، تعریف کرد. با همه این اوضاع و مشکلاتی که بر سر اجماع تعریف رفاه وجود دارد (میجلی، ۲۰۰۰: ۲۵)^۶. که در قالب تابع رفاه اجتماعی نشان داده می‌شود، که برابر با مجموعه رفاه افراد جامعه خواهد بود (موسی‌خانی، ۱۳۷۸ به نقل از طرازکار و زیبایی، ۱۳۸۳: ۱۴۷). بنابراین، رفاه اجتماعی عبارت است از مجموعه سازمان‌یافته‌ای از قوانین، مقررات، برنامه‌ها و سیاست‌های است که در قالب موسسات رفاهی و نهادهای اجتماعی به منظور پاسخگویی به نیازهای مادی و معنوی و تامین سیاست انسان‌ها ارائه می‌شود (ربانی و همکاران، ۸۶: ۷۵).

از سوی دیگر یکی از اهداف مهم هر نظام اقتصادی افزایش رفاه اقتصادی در جامعه می‌باشد. از جمله شاخص‌های مهم رفاه اقتصادی می‌توان ترکیب کالاهای مصرف خانوارها در طی زمان را نام برد (مولایی و مرادی، ۱۳۸۹: ۱۱۳). در کشور ما بنا بر گزارش‌های مختلف اقتصادی، بیش‌تر نمونه مردم معضل بیکاری، تورم و عدم تثبیت قدرت خرید

واقعی آن‌ها در جامعه می‌باشد و طبیعی است این امر در وضعیت مصرف خانوارها و کاهش رفاه مادی آن‌ها مؤثر بوده است (مرادی، ۱۳۸۶: ۴۵-۵۰). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که رابطه مستقیمی بین مصرف مردم در جامعه با رفاه اقتصادی آن‌ها وجود دارد، به طوری که رفاه اقتصادی افراد بستگی به نوع مصرف کالاهای مختلف و میزان مصرف این کالاها دارد (مرادی، ۱۳۸۹: ۱۱۴).

در مورد نحوه توزیع یارانه‌ها در جوامع شهری و روستایی در طی دهه‌های گذشته سیاست‌های کاهش فقر در محور رویکردهای توسعه کشورهای مختلف قرار گرفته است و سیاست‌گذاران توسعه، به طور فزاینده‌ای علاقه‌مند جهت بهبود کارایی سیستم یارانه‌ها جهت کاهش فقر و بهبود وضعیت روستاییان شده‌اند (کریستین و همکاران، ۲۰۰۷: ۶۶).^۷ از این رو نگرانی‌هایی از چگونگی توزیع یارانه‌های مواد غذایی، رفاه اجتماعی، انتقال پول‌های نقدی و یارانه‌های مسکن میان جوامع شهری و روستایی وجود دارد (برایت وایت، ۲۰۰۰: ۹).^۸ ارائه صحیح یارانه‌ها همچنین در بهبود وضعیت تولید روستاییان به خصوص بخش کشاورزی این نواحی نقش مثبتی را ایفا می‌کند. یارانه‌های اعطا شده در بخش کشاورزی با توجه به میزان، نوع و نحوه پرداخت می‌تواند، دارای آثار مثبتی در درازمدت و بهبود شیوه‌های تولید (فان، ۲۰۰۸: ۱۶۵)^۹ و یا باعث افزایش تولید در کوتاه مدت شود (شریف، ۲۰۱۰: ۴۵).^{۱۰} تجارب نشان می‌دهد، ارایه صحیح یارانه به نواحی روستایی می‌تواند باعث (عباسی، ۱۳۹۱: ۵۶) بهبود وضعیت فقرا و افزایش رفاه خانوارهای روستایی (باکان فوسو، ۲۰۰۷: ۶۳۰).^{۱۱} توسعه کشاورزی نواحی روستایی (دانیل، ۲۰۰۹: ۵۰۵)^{۱۲} را به همراه داشته باشد. همچنین اقداماتی که می‌تواند منجر به ایجاد چنین شرایطی در روستاها گردد، و در روند برنامه‌ریزی روستایی ایران و موضوع تاثیر هدفمندسازی یارانه‌ها در رفاه خانوارها، می‌تواند به این شکل‌ها مطرح گردد: افزایش قدرت خرید، افزایش ظرفیت پس انداز خانوارها، استفاده از کالاهای مصرفی بادوام و کم دوام و پرداخت هزینه‌های زندگی (درمانی، آموزشی، هزینه مصرف آب و برق و سوخت) و غیره شکل شماره (۱).

7- Kristin et al

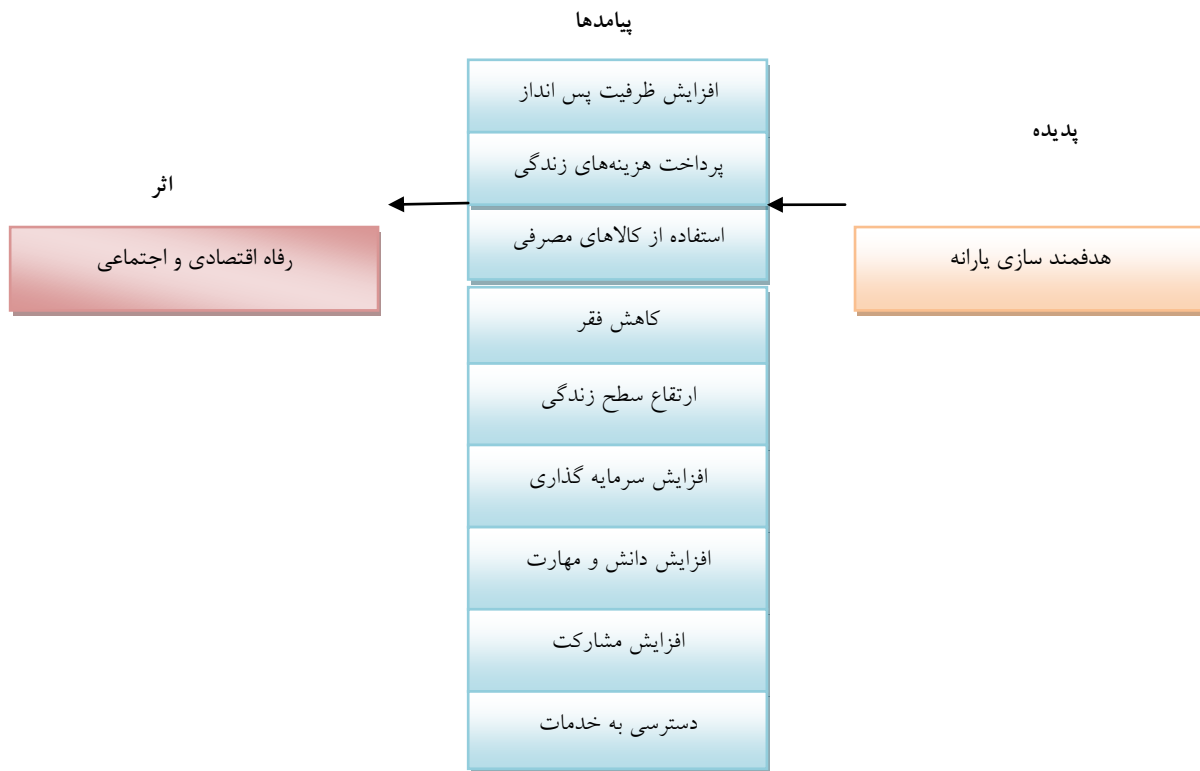
8- Braithwaite

9- Fan

10- Sharif

11- Boccanfuso

12- Daniel

شکل ۱: ابعاد تاثیر هدفمند سازی یارانه‌ها در رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی

پیشینه تحقیق

ادبیات تحقیق و بیش‌ترین مطالعات صورت گرفته در کشور ما در زمینه هدفمندی یارانه‌ها، مربوط به مقالات، پایان‌نامه‌ها و کتاب‌هایی است که بیش‌تر در رشته‌های کشاورزی، علوم اقتصادی، علوم اجتماعی و مدیریت منتشر شده است و در رشته جغرافیا زمینه کاری در مورد یارانه‌ها و هدفمندی یارانه‌ها بسیار کم می‌باشد. درباره هدفمند کردن یارانه‌ها پژوهش‌های ذیل انجام شده است: ضیایی (۱۳۸۱) در مقاله خود تحت عنوان «نظام توزیع یارانه‌ها و نظام توزیع شهرنشینی در ایران» با روش تحقیق اسنادی و تجزیه و تحلیل داده‌ها به تأثیر یارانه‌ها و نظام توزیع آن بر مهاجرت‌های روستایی و روند شهرنشینی در ایران پرداخته است، بدین منظور ابتدا ساخت و بافت یارانه‌ها در دو مقطع قبل و بعد از انقلاب اسلامی مقایسه شده و سپس نحوه توزیع بخشی و جغرافیایی یارانه‌ها توسط دولت ارزیابی شده است. یافته‌ها نظام توزیع یارانه‌ای را از مصادیق اعتبار و کاربرد پذیری نظریه «دولت و شهرنشینی» به شمار می‌آورد. فرج زاده و نجفی (۱۳۸۳) در مقاله‌ای با عنوان «اثرات کاهش یارانه مواد غذایی بر مصرف کنندگان در ایران» برای نقدی کردن یارانه‌های مواد غذایی پیشنهاد می‌کنند ابتدا، دهک‌های درآمدی در مناطق شهری و روستایی شناسایی شود و توزیع یارانه‌ای کالاها در میان دهک‌های واقع در زیر خط فقر صورت گیرد. توزیع

یارانه‌ای این کالاها در میان دهک‌های درآمدی بالا تدریجی کاهش یابد. حسینی و مالکی (۱۳۸۴) در مقاله‌ای با عنوان «روش پرداخت یارانه‌ها و معیارهای آن» به بررسی پرداخت یارانه‌ها در کشورهایی که اقتصاد آن‌ها به ایران نزدیک است می‌پردازند و به این نتیجه می‌رسند که پرداخت یارانه‌ها در کشورهایی مثل لهستان، اندونزی، تونس، چین و ترکیه، به اجرا در آمده در اقتصاد آن‌ها موثر واقع شده است. قادری و همکاران (۱۳۸۴) در مقاله «بررسی تأثیر پرداخت یارانه مستقیم انرژی بر شاخص‌های کلان اقتصادی با نگرش سیستمی» مدلی را برای پرداخت یارانه انرژی به صورت مستقیم ارائه کرده‌اند. ابونوری و همکاران (۱۳۸۵) در مقاله با عنوان «ارزیابی آثار اقتصادی یارانه بنزین بر میزان مصرف آن در ایران، یک تحلیل تجربی (۱۳۵۰ تا ۱۳۸۲)» به بررسی تأثیر پرداخت یارانه در افزایش میزان مصرف بنزین در کشور پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که هدفمند کردن یارانه به منظور کاهش و استفاده بهینه مصرف بنزین و جلوگیری از هدر رفتن منابع مالی ضروری است. عبادی و قوام (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «هدفمندسازی یارانه دارو، از دو منظر عدالت و کارایی» به بررسی فرایند هدفمندسازی یارانه دارو طی سال‌های ۷۰ تا ۸۴ از دو دید عدالت توزیعی در بخش درمان و تغییرهای کارایی در بخش صنعت دارو، پرداخته‌اند. نتیجه پژوهش نشان می‌دهد با وجود افزایش کارایی در صنعت دارویی کشور طی سال‌های پیش گفته که به صورت رقابتی‌تر شدن بازار دارویی و افزایش تولید دارو تجلی کرده و وضعیت عدالت توزیعی در بخش بهداشت و درمان از دید توانایی افراد برای دسترسی به دارو، تفاوت چشم‌گیری نداشته است.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر «روش»، در چارچوب روش «توصیفی-تحلیلی» قرار می‌گیرد. جمع‌آوری اطلاعات به دو روش «کتابخانه‌ای» و «میدانی» بوده است. قلمرو مکانی این تحقیق روستاهای دهستان جایدر شهرستان پلدختر می‌باشد که دارای ۲۸ روستای دارای سکنه می‌باشد، به منظور عمق بخشیدن به مطالب و عینی نمودن مسائل با استفاده از فرمول اصلاح‌شده کوکران تعداد ۱۳ روستا به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شد. از کل ۲۸ نقطه روستایی دارای سکنه در دهستان برای به‌دست آوردن تعداد نمونه در بین خانوارهای دهستان مورد مطالعه از روش کوکران ۳۲۸ پرسشنامه و پس از آن به دلیل حجم زیاد تعداد نمونه از روش اصلاحیه کوکران استفاده شد که تعداد ۱۵۳ پرسشنامه خانوار مشخص گردید. روش نمونه‌گیری در این تحقیق به صورت طبقه‌بندی شده تصادفی انتخاب گردید. و سپس با مراجعه به روستاهای نمونه تحقیق و با توجه به تعداد خانوار هر روستا، پرسشگری به صورت «تصادفی ساده» توسط خود محقق انجام شده است. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها در سطح

استنباطی از آزمون t تک نمونه‌ای و برای آزمون فرضیه از همبستگی در نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. همچنین برای انتخاب حجم نمونه در داخل هر یک از روستاها بر اساس تعداد خانوارهای ساکن با استفاده از روش نسبت حجم نمونه در روستاها تعداد نمونه هر یک از روستاها انتخاب شده است.

$$\text{نسبت حجم نمونه} = \frac{\text{تعداد خانوار}}{N} \times n$$

به عنوان نمونه روستای سراب محمودوند که مرکز دهستان و پر جمعیت‌ترین روستای دهستان است با ۴۲۰ خانوار:

$$\text{نسبت حجم نمونه} = \frac{420}{1738} \times 153 = 36/9 \approx 37$$

سهم نمونه هر یک از روستای نمونه دیگر نیز به همین روش و با استفاده از انتخاب تصادفی، در جدول شماره (۳) آورده شده است.

جدول ۳- درصد و تعداد پرسشنامه در هر یک از روستاهای نمونه

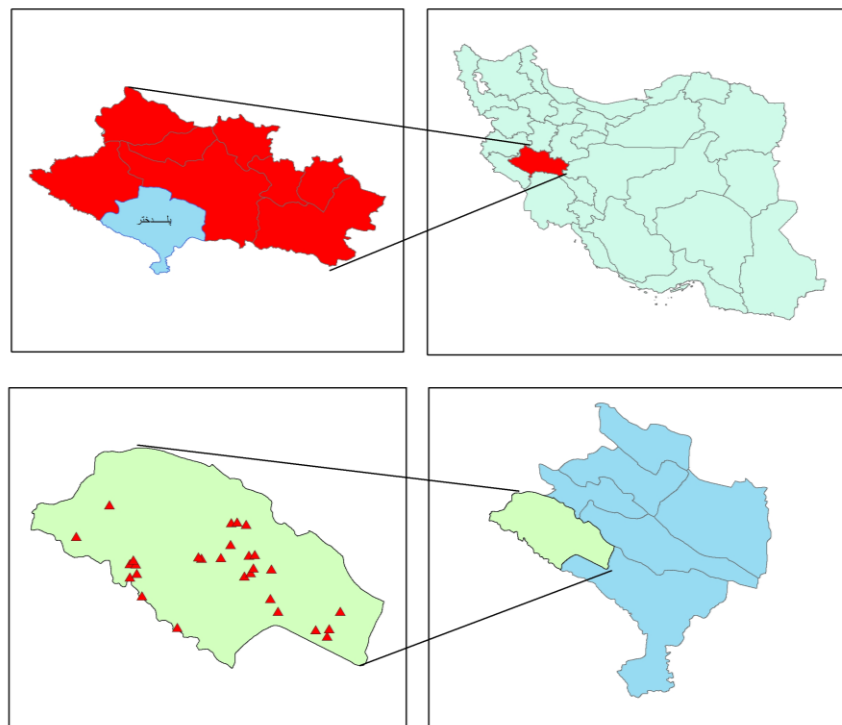
ردیف	نام روستا	خانوار	جمعیت	تعداد نمونه	درصد نمونه
۱	باغ علیا	۴۱	۱۸۹	۳/۶	۲/۶
۲	چاله	۴۳	۲۳۳	۳/۷	۲/۶
۳	هلوش	۲۱۸	۱۱۱۷	۱۹/۱	۱۲/۴
۴	باباخوارزم کریم / سفلی	۴۱	۱۹۳	۳/۶	۲/۶
۵	چم مهرپایین	۱۴۷	۷۱۹	۱۲/۹	۷/۸
۶	میدان بزرگ	۱۴۳	۶۱۸	۱۲/۵	۷/۸
۷	چمگردله سفلی	۱۲۴	۵۶۶	۱۰/۹	۷/۲
۸	دوکوهه رشنو	۴۷	۱۲۵	۴/۱	۲/۶
۹	رحیم آباد	۵۴	۲۴۴	۴/۷	۳/۳
۱۰	سراب حمام	۲۲۷	۱۱۰۸	۱۹/۹	۱۳/۱
۱۱	سراب محمودوند	۴۲۰	۱۹۰۰	۳۶/۹	۲۴/۲
۱۲	چال کل سفلی	۲۲	۱۳۵	۱/۹	۱/۳
۱۳	ولیعصر	۲۲۰	۱۰۶۵	۱۹/۳	۱۲/۴
	جمع	۱۷۳۸	۸۲۱۲	۱۵۳/۱	۱۰۰

ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰

معرفی ناحیه مورد مطالعه

روستاهای مورد مطالعه در محدوده سیاسی دهستان جایدر از توابع بخش مرکزی شهرستان پلدختر در جنوب استان لرستان واقع است. این بخش از شهرستان در مختصات ۴۷ درجه و ۲۵ دقیقه تا ۴۷ درجه و ۵۰ دقیقه طول

جغرافیایی و ۳۳ درجه و ۵ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۱۵ دقیقه عرض جغرافیایی قرار دارد. دهستان جایدر از توابع بخش مرکزی شهرستان، که بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ جمعیت آن ۱۰۷۲۷ نفر (۲۲۲۷ خانوار) بوده است. در روستاهای دهستان جایدر نیز هدفمندی یارانه‌ها در حال بروز جلوه‌های اجتماعی و اقتصادی خود بوده. در پژوهش حاضر سعی شده تأثیر این طرح در توانمند سازی خانوارهای روستایی دهستان مورد مطالعه بررسی شود (شکل ۲).

شکل ۲: موقعیت سیاسی دهستان جایدر

مطالعات حاکی از آن‌اند که هر یک از متخصصان برای اندازه‌گیری یا سنجش رفاه از شاخص‌های استفاده کرده است، به‌طور کلی و با توجه به مطالعات می‌توان شاخص‌های کلی درج شده در جدول (۴) را برای سنجش میزان رفاه روستاییان ارائه داد.

یافته‌ها و بحث

توزیع پرسش‌نامه مزبور به سرپرستان خانوار روستایی روستاهای نمونه تحقیق حاکی از آن است که بیش‌ترین مقدار سنی پاسخ‌دهندگان این تحقیق ۳۰ تا ۳۹ سال قرار داشته‌اند، تحصیلات اکثر پاسخگویان مدرک تحصیلی راهنمایی بوده است، از نظر اشتغال؛ ۷۰ درصد جامعه نمونه تحقیق زارع، از نظر جنسیت ۸۱/۷ درصد پاسخگویان مرد، و ۸۲/۴ درصد پاسخگویان متأهل بوده‌اند. اطلاعات کامل در جدول (۵) آورده شده است.

جدول ۴- شاخص‌ها و گویه‌های مربوط به هر شاخص

مولفه	شاخص	گویه‌ها و معرف‌ها
رفاه اقتصادی	وضعیت پس انداز	ظرفیت پس‌انداز خانوارهای روستایی - دریافت وام (مؤسسات قرض الحسنه، بانک‌ها و غیره) - ایجاد زمینه پس‌انداز برای خانوار
	وضعیت درآمد	میزان رضایت از درآمد خود - میزان درآمدها در بخش کشاورزی - میزان رضایت از پرداخت نقدی یارانه‌ها - میزان درآمد در بخش دامداری
	قدرت خرید و حوزه اختیار	میزان قدرت خرید - میزان تقاضای خانوار - استفاده از کالاهای مصرفی بادوام و کم‌دوام - میزان مصرف کالایی و غذایی - قدرت خرید مواد غذایی - خرید وسائل منزل - افزایش هزینه‌های زندگی (درمانی، آموزشی و غیره)
	وضعیت فقر	میزان کاهش فقر
	میزان سرمایه‌گذاری	سرمایه‌گذاری برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی - میزان سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های غیر کشاورزی - تأمین منابع مالی مورد نیاز برای توسعه کشاورزی - تنوع‌سازی اقتصاد روستایی
	بهداشت	بهره‌مندی از امکانات بهداشتی - تنوع رژیم غذایی - سطح بهداشت و سلامت - تفریح و اوقات فراغت
رفاه اجتماعی	سطح زندگی	بهبود موارد بهداشتی و تغذیه‌ای - بهره‌مندی از امکانات آموزشی - میزان رضایت از کیفیت زندگی - ارتقای سطح زندگی
	آموزش	دسترسی به خدمات آموزشی - افزایش سطح آگاهی
	میزان دسترسی	میزان دسترسی به منابع مالی و وام‌های بانکی - میزان دسترسی شما به نهاده‌های کشاورزی (کود و سم و بدر و غیره) - دسترسی به حمل و نقل و انتقال محصول به بازار مصرف
	ماندگاری و مهاجرت	تمایل به مهاجرت از روستای محل زندگی - ماندگاری در روستای محل زندگی
	شیوه زندگی	گرایش خانوارهای روستایی به سبک و شیوه زندگی شهری
	مشارکت در امور روستا	مشارکت در فعالیت‌های عمرانی و برنامه‌های عمومی روستا

ماخذ: باسل، ۱۳۸۱؛ نادری و همکاران، ۱۳۸۸؛ موسسه توسعه روستایی ایران، ۱۳۸۲؛ افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰؛ حسینی و صمیمی، ۱۳۸۹؛ کیمیائی، ۱۳۹۰، عباسی، ۱۳۹۱؛ پور طاهری و همکاران، ۱۳۹۰؛ قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۸۹.

جدول ۵- توصیف فراوانی سنی جمعیت مورد مطالعه

مشخصات پاسخ دهنده	بیشترین پاسخگو	تعداد پاسخگو	درصد
سن	۳۰ تا ۳۹	۶۸	۴۴/۴
تحصیلات	راهنمایی	۶۱	۳۹/۹
جنسیت	مرد	۱۲۵	۸۱/۷
تأهل	متاهل	۱۲۶	۸۲/۴
شغل اصلی	زراع	۷۰	۴۵/۸

در این قسمت با توجه به یافته‌های توصیفی و ارزیابی تاثیر هدفمندسازی یارانه‌ها در رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی دهستان جایدگر به تحلیل آمار استنباطی بین هدفمندسازی یارانه‌ها بر شاخص‌های مربوط به رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی و آزمون فرضیه از طریق آزمون t تک نمونه‌ای و همبستگی پیرسون پرداخته شده است. تحلیل میانگین عددی حاصل از تاثیر یارانه‌های دریافتی بر رفاه اقتصادی و اجتماعی در محدوده مورد مطالعه بر اساس تفاوت از حد مطلوب مبتنی بر آزمون t تک نمونه‌ای نشان دهنده تاثیر مولفه‌های رفاه در منطقه مورد می‌باشد. بر اساس این آزمون با احتساب دامنه طیفی موجود که بین ۱ تا ۵ و بر اساس طیف لیکرت در نوسان است. این میزان برای تمامی ابعاد بیش‌تر از شرایط متوسط (۳) ارزیابی شده و این تفاوت در سطح آلفا ۰/۰۱ معنا دار است که تفاوت آنها از مطلوبیت عددی نیز به شکل مثبت ارزیابی و برآورد شده است. بررسی رابطه میان مولفه‌ها و تفاوت میانگین در بین این مولفه‌ها نشان می‌دهد، رابطه معناداری میان افزایش رفاه اقتصادی و اجتماعی و هدفمندسازی یارانه‌ها وجود دارد (جدول ۶ و ۷).

با استناد به یافته‌های تحقیق در جدول شماره (۶) مولفه‌های مربوط به رفاه اقتصادی آورده شده است که در مورد تاثیر یارانه‌های دریافتی در زمینه رفاه اقتصادی خانوارهای روستایی با استفاده از t تک نمونه‌ای، نشان‌دهنده تاثیرگذاری یارانه‌های نقدی بر مولفه‌های، ظرفیت پس‌انداز، دریافت وام از (مؤسسات قرض‌الحسنه، بانک‌ها و غیره)، ایجاد زمینه برای پس‌انداز، رضایت از درآمد، درآمدها در بخش زراعت، درآمد در بخش دامداری، رضایت از پرداخت نقدی یارانه‌ها، میزان قدرت خرید، میزان تقاضای خانوار، استفاده از کالاهای مصرفی بادوام و کم‌دوام، میزان مصرف مواد غذایی، میزان قدرت خرید مواد غذایی و میزان خرید وسائل منزل می‌باشد. مولفه‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که درآمد ناشی از پرداخت یارانه‌ها و شاخص‌های مورد بررسی رفاه اقتصادی خانوارها رابطه معنی داری وجود دارد. بررسی این رابطه معنادار نشانگر این است که افزایش درآمد ناشی از پرداخت یارانه‌ها موجب رفاه اقتصادی خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه شده است. یعنی با افزایش درآمد ناشی از پرداخت نقدی یارانه‌ها به خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه میزان رفاه اقتصادی خانوارهای روستایی بهبود پیدا کرده است.

جدول ۶- تاثیر یارانه‌های بر افزایش شاخص‌های رفاه اقتصادی، براساس t تک نمونه‌ای

مطلوبیت عددی مورد آزمون: ۳						
مولفه ها	میانگین	آماره آزمون T	معناداری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
ظرفیت پس انداز	۳/۱۸	۱/۷۸۹	۰/۰۷۶	۰/۱۷۶	-۰/۰۲	۰/۳۷
دریافت وام از (مؤسسات قرض الحسنه، بانک‌ها و ...)	۳/۰۷	۰/۶۵۵	۰/۵۱۳	۰/۰۷۲	-۰/۱۴	۰/۲۹
یجاد زمینه برای پس انداز	۳/۱۷	۱/۷۵۷	۰/۰۸۱	۰/۱۷۰	-۰/۰۲	۰/۳۶
رضایت از درآمد	۳/۴۷	۵/۴۷۰	۰/۰۰۰	۰/۴۷۱	۰/۳۰	۰/۶۴
درآمدها در بخش زراعت	۳/۳۱	۳/۲۶۳	۰/۰۰۱	۰/۳۱۴	۰/۱۲	۰/۵۰
درآمد در بخش دامداری	۳/۴۱	۴/۲۳۵	۰/۰۰۰	۰/۴۰۵	۰/۲۲	۰/۵۹
رضایت از پرداخت نقدی یارانه‌ها	۳/۵۸	۶/۲۹۴	۰/۰۰۰	۰/۵۸۲	۰/۴۲	۰/۷۵
میزان قدرت خرید	۳/۸۹	۹/۵۹۴	۰/۰۰۰	۰/۸۸۹	۰/۷۲	۱/۰۶
میزان تقاضای خانوار	۳/۸۶	۹/۳۰۳	۰/۰۰۰	۰/۵۸۸	۰/۶۸	۱/۰۵
استفاده از کالاهای مصرفی بادوام و کم دوام	۳/۵۹	۶/۲۵۴	۰/۰۰۰	۰/۸۶۳	۰/۴۱	۰/۷۶
میزان مصرف مواد غذایی	۳/۸۶	۶/۵۹۴	۰/۰۰۰	۰/۵۸۸	۰/۶۸	۱/۰۵
میزان قدرت خرید مواد غذایی	۳/۵۹	۳/۴۵۱	۰/۰۰۰	۰/۶۰۸	۰/۴۱	۰/۷۶
میزان خرید وسایل منزل	۳/۶۱	۱/۷۵۰	۰/۰۸۲	۰/۱۵۰	۰/۴۲	۰/۷۹

جدول ۷- تاثیر یارانه‌های بر افزایش شاخص‌های رفاه اجتماعی، براساس t تک نمونه‌ای

مطلوبیت عددی مورد آزمون: ۳						
مولفه ها	میانگین	آماره آزمون T	معناداری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
میزان بهره‌مندی از امکانات بهداشتی	۲/۴۷	-۵/۲۳۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۲۹	-۰/۷۳	-۰/۳۳
میزان بهره‌مندی از امکانات آموزشی	۲/۶۵	-۴/۲۲۱	۰/۰۰۰	-۰/۳۴۶	-۰/۵۱	-۰/۱۸
افزایش سطح سلامت	۳/۱۴	۱/۴۸۰	۰/۱۴۱	۰/۱۳۷	-۰/۰۵	۰/۳۲
تفریح و اوقات فراغت	۲/۳۷	-۶/۳۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۶۳۴	-۰/۸۳	-۰/۴۴
بهبود موارد و تغذیه ای	۳/۴۲	۴/۲۵۹	۰/۰۰۰	۰/۴۲۵	۰/۲۳	۰/۶۲
میزان تنوع رژیم غذایی	۳/۴۴	۴/۱۷۳	۰/۰۰۰	۰/۴۴۴	۰/۲۳	۰/۶۵
رضایت از کیفیت زندگی	۳/۱۴	۱/۶۷۸	۰/۰۹۵	۰/۱۴۴	-۰/۰۳	۰/۳۱
ارتقاء سطح زندگی	۳/۲۱	۲/۳۰۶	۰/۰۲۲	۰/۲۰۹	۰/۰۳	۰/۳۹
دسترسی به خدمات	۳/۷۹	-۲/۳۵۶	۰/۰۲۰	۰/۲۰۹	-۰/۳۸	-۰/۰۳
افزایش سطح آگاهی	۲/۸۶	-۱/۶۱۳	۰/۱۰۹	-۰/۱۴۴	-۰/۳۲	۰/۰۳
تغییر سبک و شیوه زندگی و رواج شیوه زندگی شهری	۳/۰۳	۰/۳۲۳	۰/۷۴۷	۰/۰۲۶	-۰/۱۳	۰/۱۹

بنابراین و با توجه به یافته‌های جداول (۶ و ۷) تاثیر اجرای طرح هدفمند سازی یارانه‌ها در ایجاد زمینه برای پس انداز، رضایت از درآمد بعد از اجرای این طرح، میزان درآمدها در بخش زراعت، میزان درآمد در بخش دامداری و برای مولفه رفاه که شامل رفاه اقتصادی و رفاه اجتماعی می‌باشد از شاخص‌های میزان قدرت خرید، میزان افزایش تقاضای خانوار، میزان استفاده از کالاهای مصرفی بادوام و کم دوام، میزان مصرف مواد غذایی، میزان قدرت خرید مواد غذایی، میزان خرید وسائل منزل، میزان هزینه‌های زندگی (درمانی، آموزشی و غیره) و میزان کاهش فقر برای بعد رفاه اقتصادی و از شاخص‌های میزان بهره‌مندی از امکانات بهداشتی، میزان بهره‌مندی از امکانات آموزشی، میزان تاثیر در سطح سلامت و بهداشت، میزان تاثیر در تفریح و اوقات فراغت، میزان بهبود موارد و تغذیه‌ای، میزان تنوع رژیم غذایی، میزان رضایت از کیفیت زندگی، اجرای این طرح چه تاثیری در ارتقای سطح زندگی، دسترسی به خدمات آموزشی، میزان افزایش سطح آگاهی برای بعد رفاه اجتماعی استفاده شده که بررسی این رابطه معنادار نشانگر این است که پرداخت یارانه‌ها موجب رفاه خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه شده است.

جدول ۸- رابطه همبستگی بین مولفه‌های افزایش درآمد ناشی از پرداخت یارانه‌ها و رفاه

همبستگی			
		افزایش درآمد	رفاه
افزایش درآمد	Pearson Correlation	۱	**۰/۶۹۴
	Sig. (2-tailed)		۰/۰۰۰
	N	۱۵۳	۱۵۳
رفاه	Pearson Correlation	**۰/۶۹۴	۱
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰	
	N	۱۵۳	۱۵۳
همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی دار می‌باشد			

بررسی فرضیه تحقیق؛ افزایش درآمد ناشی از هدفمند کردن یارانه‌ها رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی را به همراه داشته است. جهت آزمون فرضیه به بررسی رابطه آماری میان افزایش درآمد ناشی از هدفمندسازی یارانه‌ها و رفاه خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه از آزمون همبستگی پیرسون بین استفاده شده است. یافته‌های این آزمون نشان می‌دهد با توجه به ضریب همبستگی ۰/۶۹۴ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ رابطه معناداری بین این دو متغیر وجود دارد. بررسی این رابطه معنادار نشانگر این است که افزایش درآمد ناشی از پرداخت یارانه‌ها موجب رفاه خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه شده است. یعنی با افزایش درآمد ناشی از پرداخت نقدی یارانه‌ها

به خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه در زمینه رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی با گذشت چند دوره‌ای از هدفمندسازی یارانه‌ها به روش پرداخت عمومی، به صورت پرداخت نقدی به طور مساوی بین تمام اقشار و خانوارها اجرای این طرح با توجه به افزایش نسبی درآمد خانوارهای روستایی، و به تبع باعث رفاه اقتصادی و اجتماعی بهبود پیدا کرده است. شده است. بنابراین فرضیه اثبات می‌گردد و هدفمندسازی یارانه‌ها به صورت کنونی باعث افزایش رفاه خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه شده است (جدول ۸).

نتیجه‌گیری

ایران طی سه دهه گذشته طرح‌ها و برنامه‌هایی با رویکرد به ظاهر عدالت خواهانه و نیز حمایت از اقشار نیازمند به مورد اجرا گذاشته شده است نظیر توزیع کوپن کالاهای اساسی، ستاد جهیزیه (تهیه وسایل ارزان قیمت برای زوج های جوان) و غیره که بیش از آنکه مبتنی بر عدالت باشد، رویکردی مساوات گرایانه داشت و از توفیق و اثر بخشی لازم برخوردار نبوده و به مرور کم‌رنگ و یا منسوخ گردید. یکی از این رویکردهای مساوات گرایانه، در نظام پرداخت یارانه غیر هدفمند بروز یافت و طی سه دهه گذشته دولت ایران با پرداخت یارانه به بخش‌های واردات، تولید و توزیع تلاش نمود تا کالاها را به صورت ارزان به دست مصرف‌کنندگان برساند. بدین نحو که دولت ایران تلاش کرد تا اقلام پرمصرفی نظیر حامل‌های انرژی (بنزین، گازوئیل، نفت و گاز) و نان و آب و برق و گاز را در نازل‌ترین قیمت ممکن به دست مردم برساند. اعمال این سیاست‌ها که با شعار و رویکرد عدالت خواهانه صورت می‌گرفت و هزینه‌های زیادی را به دولت تحمیل می‌نمود در واقع و در میدان عمل به ضد خودش تبدیل می‌شد و به نوعی بی‌عدالتی منجر گردید. چرا که طبقات بالا و متوسط جامعه به لحاظ برخورداری از امکانات و ظرفیت‌های بالفعل، بیش از افراد طبقه پایین از یارانه‌ها برخوردار می‌شدند و می‌توان گفت در این نظام غیر هدفمند یارانه‌ای اغنیاء بر سر سفره فقرا نشسته بودند. بنابراین برای رفع این معضل در قوانین مختلف و از جمله برنامه‌های توسعه لزوم هدفمند سازی یارانه تاکید گردید و منجر به هدفمند یارانه‌ها گردید. با توجه به اینکه بحث هدفمندسازی یارانه‌ها به عنوان یکی از ساختارهای اثر بخش در وضعیت اقتصادی و اجتماعی و رفاهی خانوارهای روستایی می‌باشد در این مطالعه به بررسی نقش و آثار پرداخت یارانه نقدی بر رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی در دهستان جایدر در شهرستان پلدختر پرداخته شده. که با استناد به یافته‌های تحقیق در مورد نقش اجرای این طرح در توانمندسازی و رفاه خانوارهای نمونه نتایجی به دست آمده که در ادامه به بحث راجع به هر یک از آن‌ها پرداخته شده است.

با توجه به اینکه بحث هدفمندسازی یارانه‌ها به عنوان یکی از ساختارهای اثر بخش در وضعیت اقتصادی و اجتماعی و رفاهی خانوارهای روستایی می‌باشد. که با استناد به یافته‌های تحقیق در مورد نقش اجرای این طرح در رفاه اقتصادی نشان می‌دهد که بیش‌ترین تاثیر یارانه‌ها در رفاه اقتصادی خانوارهای نمونه مربوط به مولفه میزان تقاضای خانوار و میزان مصرف مواد غذایی می‌باشد. و در بقیه شاخص‌ها نیز تاثرگذاری مطلوبی داشته است. در بحث رفاه اجتماعی بیش‌ترین تاثیر اجرای این طرح در شاخص‌های میزان دسترسی به خدمات، بهبود موارد و تغذیه‌ای و میزان تنوع رژیم غذایی دارای اثرات مطلوب بوده اما در شاخص‌هایی مانند بهره‌مندی از خدمات بهداشتی، آموزشی و تفریح و اوقات فراغت تاثیر چندانی نداشته است. اما به طور کلی می‌توان نتیجه گرفته که: طبق یافته‌ها در تحلیل و بررسی همبستگی رابطه بین شاخص‌های افزایش درآمد حاصل از پرداخت نقدی یارانه‌ها و افزایش رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی منطقه مورد مطالعه، بررسی این شاخص‌ها نشان می‌دهد که رابطه معناداری وجود دارد یعنی افزایش درآمد حاصل از پرداخت نقدی یارانه‌ها رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی در محدوده مورد مطالعه را به دنبال داشته است. لذا می‌توان گفت که با توجه به نظر پاسخگویان در زمینه هدفمندسازی یارانه‌ها، اجرای این طرح در منطقه مورد مطالعه باعث افزایش رفاه خانوارهای روستایی شده است.

منابع

- ابو نوری، اسماعیل؛ جعفری صمیمی، احد؛ منت فر، یوسف (۱۳۸۵)، «ارزیابی آثار اقتصادی بنزین بر مصرف آن در ایران، یک تحلیل تجربی (۵۰-۸۲)»، *جستارهای اقتصادی*، شماره ۵، صص ۲۸-۱۳.
- افتخاری، عبدالرضا رکن الدین (۱۳۸۹)، «مدیریت توسعه روستایی (بنیان های نظری)»، تهران، انتشارات سمت.
- بابازاده خراسانی، بهزاد (۱۳۸۹)، «شاخص های اندازه گیری رفاه»، *تازه های اقتصاد*، شماره ۱۲۸، صص ۵۶-۵۱.
- بابایی، نعمت الله؛ دینی، علی؛ رییس دانا، فریبرز؛ رفیعی، حسن؛ غروی نخجوانی، احمد (۱۳۸۰)، «بررسی و نقد گزارش نظام هدفمند یارانه‌ها در ایران»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، شماره ۲، صص ۲۱۵-۱۰۶.
- پاشا زانوس، پگاه؛ ذاکری، زهرا؛ بانویی، علی اصغر (۱۳۸۹)، «ماخذشناسی هدفمند کردن یارانه‌ها در ایران»، *مجله اقتصاد و جامعه*، شماره های (۲۶ و ۲۵)، پاییز و زمستان ۸۹، صص ۹۰-۵۱.
- جلالی، علی اکبر (۱۳۸۹)، «تاثیر هدفمند سازی یارانه‌ها در توسعه گردشگری الکترونیکی ایران»، *مجموعه مقالات همایش ملی تاثیر هدفمند سازی دارانه‌ها در توسعه صنعت گردشگری*، ۱۵ دی ماه، صص ۲۴-۲۳.
- حسینی، سیدشمس‌الدین؛ مالکی، امین (۱۳۸۴)، «روش پرداخت یارانه و معیارهای انتخاب آن، بررسی تجربه کشورهای منتخب و ایران»، *بررسی های بازرگانی*، شماره ۱۳، صص ۲۵-۱۶.
- حق جو، داود (۱۳۸۱)، «رفاه اجتماعی و توسعه (مروری بر کارکرد برخی نهادهای حمایتی)»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، شماره ۶، صص ۷۸-۷۵.
- خدادادکاشی، فرهاد؛ شکیهی تاش، محمد نبی (۱۳۸۸)، «روش های شناسایی اقبال آسیب پذیر»، *مجله اقتصادی*، ویژه‌نامه هدفمند سازی یارانه‌ها، شماره ۱۰۱، صص ۶۹-۵۳.
- دینی ترکمانی، علی (۱۳۸۹)، «هدفمند سازی یارانه‌ها: هدف‌ها و چالش‌ها»، *مجله اقتصاد اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، شماره های ۲۸۱ و ۲۸۲، صص ۱۷۱-۱۵۶.
- ربانی، رسول؛ آرانچولام، دارما؛ عباسی زاده، محمد؛ قاسمی، وحید (۱۳۸۶)، «بررسی تاثیر رفاه اقتصادی و اجتماعی بر میزان مشارکت شهروندان در امور شهری (مورد مطالعه شهر اصفهان)»، *نشریه علوم اجتماعی دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد*، شماره ۹، صص ۹۹-۷۳.
- رحیمی، عباس (۱۳۷۵)، «بررسی اقتصاد یارانه»، تهران، انتشارات پایگان.
- ضیایی، محمود (۱۳۸۱)، «نظام یارانه و نظام توزیع شهرنشینی در ایران»، *پژوهش های جغرافیایی*، شماره ۴۲، صص ۷۴-۶۵.

- طرازکار، محمد حسن؛ زیبایی، منصور (۱۳۸۳)، «بررسی معیارهای رفاه اجتماعی و توزیع درآمد و فقر در جوامع شعری و روستایی، مطالعه موردی استان های فارس و اصفهان و سمنان»، *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، شماره ۴۸، زمستان ۸۳، صص ۱۶۴-۱۳۷.
- عبادی، جعفر؛ قوام، محمدحسین (۱۳۸۸)، «هدفمندسازی یارانه دارو، از دو منظر عدالت و کارایی»، *مجله تحقیقات اقتصادی*، شماره ۸۶، صص ۱۶۲-۱۳۱.
- عریانی، بهار (۱۳۹۰)، «بررسی اثربخشی یارانه در بهبود توزیع درآمد در برنامه های توسعه ایران»، *مجله اقتصادی، ماهنامه بررسی مسائل و سیاست های اقتصادی*، شماره ۱۲، صص ۵۲-۳۱.
- عمرانی، محمد؛ فرج زاده، ذکریا؛ دهمرده، مجید (۱۳۸۸)، «عامل‌های تعیین کننده فقر و تغییرات رفاهی خانوارهای روستایی منطقه‌ی سیستان»، *مجله تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، شماره ۲، صص ۴۲-۲۱.
- فرج زاده، زکریا؛ نجفی، بهاء الدین (۱۳۸۳)، «اثرات کاهش یارانه مواد غذایی بر مصرف کنندگان در ایران»، *مجله پژوهش های اقتصادی ایران*، شماره ۲۰، صص ۱۵۶-۱۳۵.
- فیتزپتریک، تونی (۱۳۸۱)، «*نظریه رفاه*»، (ترجمه هرمز همایون پور)، تهران، نشر گام نور.
- قادری، فرید؛ رزمی، جعفر؛ صدیقی، عسگر (۱۳۸۴)، «بررسی تأثیر پرداخت یارانه مستقیم انرژی بر شاخص های کلان اقتصادی با نگرش سیستمی»، *نشریه دانشکده فنی*، شماره ۳۹، صص ۵۳۷-۵۲۷.
- مجلس شورای اسلامی ایران (۱۳۸۸)، «قانون هدفمندی یارانه‌ها مشتمل بر شانزده ماده و شانزده تبصره»، تهران، مرکز پژوهش‌ها.
- مرادی، حسین (۱۳۸۶)، «بررسی و مطالعه ترکیب کالاهای مصرفی خانوارهای شهری ایران»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا.
- مرادی، کلثوم؛ اسپهبد، محمدرضا (۱۳۹۰)، «بررسی هیدروژئولوژی دشت جایدرد به منظور تعیین خصوصیات هیدرودینامیکی سفره آب زیرزمینی»، *مجموعه مقالات سی‌امین گردهمایی علوم زمین*، یکم تا سوم اسفندماه ۹۰، صص ۵۳-۴۰.
- مصباحی مقدم، غلامرضا (۱۳۸۶)، «اقتصاد یارانه‌ها»، *مجموعه مقالات همایش اقتصاد یارانه*، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- مولایی، محمد؛ مرادی، حسین (۱۳۸۹)، «بررسی و مقایسه ترکیب کالاهای مصرفی خانوارهای شهری ایران طی سال های ۱۳۵۴ تا ۱۳۸۴»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، شماره ۳۷، صص ۱۲۷-۱۱۳.

- Boccanfuso, D., Savard, L., (2007), "Poverty and Inequality Impact Analysis Regarding Cotton Subsidies: A Mali-based CGE Micro-accounting Approach", *Journal of African Economies*, 16 (4): 629–659.
- Fan, S., (2008), "Investment, subsidies, and pro-poor growth in rural India", *Agricultural Economics*, 65: 163–170.
- Hewstone, B., Strobe, W., (2001), "*Introduction to social Psychology*", London Blackwell.
- Midgely, J., (2000), "Context of welfare theory: A developmentalist in perpetration, Center for Social Development", Washington university Ltd.
- Permeh, Z., Heydari, KH., (2007), "Identifying poor families and non-poor families for targeting subsidies in Iran by employing proxy means test", *Iranian J. Trade Stud.*, 11(41): 1-26. Report No.638..
- Permeh, Z., Heydari, KH., (2007), "Identifying poor families and non poor families for targeting subsidies in Iran by employing proxy meanstest", *Iranian J. Trade Stud.*, 11(41): 1-26.
- Rifkin, S. B., (2003), "A Framework Linking Community Empowerment and Health Equality: It is Matter of Choice", *Journal of Health, Population and Nutrition*, 21(3): 168-180.